
Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 1 Mars 2002 Årgång 10

Kärrasgården i Klottorp på 1930-talet

Foto i Nordiska Museets arkiv

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Brita Wiberg, Viktoriavägen 39,
125 34 ÄLVSJÖ

Postgiro 55 68 81 - 1

E-post hembygdsforeningen@home.se

Hemsida <http://hem.passagen.se/rnhem>

Ansvarig utgivare Göte Brunberg.

Redaktion Informationskommittén (Göte Brunberg, Inger Nemeth och Eva Heyman).

Tryckt av BG butiken, Stockholm.

Medlemsavgift Ordinarie medlem och stödmedlem 150:-, ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-.

Annonspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-, 1/4 sida 400:-, 1/8 sida 250:-.

Nästa manusstopp 2002-05-10.

Styrelse

Ordförande

Sven G Frejman (Pasklep), Landstormsvägen
18B, 762 51 Rimbo, tfn/fax 0175-713 65,
e-post sveng@home.se

Sekreterare

Brita Wiberg (Ölbäck), Viktoriavägen 39,
125 34 Älvsjö, tfn 08-99 32 26,
e-post b.wiberg@swipnet.se

Kassör

Ingvar Schönberg (Enby), Klövjevägen 47,
187 31 Täby, tfn 08-768 46 50,
e-post ingvar.schonberg@rixtele.com

Övriga ordinarie ledamöter

Bertil Nyman (Gutanäs), Blockvägen 5,
175 40 Järfälla, tfn 08-580 370 49.

Anders Peedu (Enby), Krassevägen 3,
169 33 Solna, tfn 08-27 03 06,
e-post anders.j.peedu@telia.com

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna paragraf 2)

"Föreningen skall värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt, genom att

- främja kulturella, konstnärliga, musikaliska och litterära intressen såväl i Estland som i Sverige.
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i Sverige, samt informationsorgan i Sverige och Estland.
- i möjligaste mån försöka behålla och vårda den gamla hantverkstraditionen och bebyggelsen i vår egen svenskort.
- vara behjälplig vid reseevenemang till vår hembygd.
- bibringa våra yngsta och ungdomar de traditioner vi själva mottagit och bevarat, samt idka annan härmed förenlig verksamhet."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Stadgeändring	3
Tillbakablickar i föreningens 10-åriga historia	4
Medlemsantalet ökar	8
Minnen i ljus och mörker – del 2	8
Spithammöte	8
Möte med Kalm och Meister	8
Ny föreningslogo	8
Ny hedersmedlem	8
Kungabesök på Aibolands museum	8
Inbetalning av fastighetsskatt	9
Om du blir sjuk i Estland	9
Ansökan om estniskt pass	9
Nytt sommarstugeområde i Rickul	10
Notiser från Nuckö kommun	10
Nya invånare på Odensholm	10
En emigrantberättelse	11
Tär haim – Där hemma	14
Information från SOV	15
Annonser	16

Ordföranden har ordet

Sven G Frejman

Med detta medlemsblad går vi tio år bakåt i tiden. Det är tio år sedan Estland blev fritt och i tio år har Rickul/Nuckö Hembygdsförening verkat, något som tidigare nämnts kommer att firas på Piperska Muren i Stockholm. Mer information om detta finns att läsa i den kallelse som bifogas Medlemsbladet.

I Medlemsbladen 2001 har jag kortfattat berört de frågor, som under verksamhetsåret har behandlats av styrelsen. Under de tio åren, som verksamheten har pågått, har en stor del av tiden ägnats åt frågor beträffande återlämnandet av mark till de rättmätiga ägarna. Föreningen har inte agerat som juridisk person utan bistått med rådgivning och fungerat som en förbindelselänk mellan Nuckö kommun och medlemmarna.

Då nu återlämnandet av marken är ett avslutat kapitel, finns det säkert många frågor som väntar på en lösning. En sådan är pensionärsresan, som omnämndes i Medlemsbladet nr 4 2001. Det är min förhoppning att insamlingen till detta behjärtansvärda ändamål skall resultera i ett tillräckligt stort belopp, så att resan kan realiseras under kommande sommar. Om nu de insamlade medlen inte skulle räcka, så hoppas jag att vår kassör kan tillskjuta det resterande beloppet. Den resan kommer säkert att bli till stor glädje för de pensionärer som omöjligt kan bekosta en resa själva.

Det finns andra problem som pockar på lösningar. Ett sådant problem är hur man skall förfara vid överlämnandet av sin mark till barn eller barnbarn eller till någon annan. De estniska lagarna är ganska invecklade, varför problemen inte är så lätta att hantera för gemene man. Här kommer att behövas hjälp och rådgivning av personer, som är insatta i juridikens irrgångar. Den frågan bör diskuteras redan under innevarande år.

Vi har en arbetsgrupp inom föreningen, med Algot Brun som sammankallande, som har hand om lagar, föreskrifter och förordningar i kommunen. Lämpligt är väl att förstärka denna grupp, som kan hjälpa till med rådgivning.

Det har skrivits en del om att bilda en paraplyorganisation, "Ett riksförbund för estlandssvenskar", i vilken SOV och alla hembygdsföreningar skulle ingå. Vi skulle ha en gemensam tidning där varje förening har sin egen bilaga. Vi skulle samordna våra aktiviteter, ordna tillställningar och utflykter tillsammans. Vi skulle få reda på vad som händer i de andras föreningar och dra nytta av varandras kunskaper m. m.

Om vad som skrivits i Medlemsbladet om ett samgående kan man ha olika åsikter, men huvudsyftet med artiklarna har varit, att alla medlemmar i vår förening skall ha vetskap om detta budskap.

I Medlemsblad nr 3 2001 uppmanade vi Dig att fatta pennan och skriva vad Du tycker. Det är inte så

många som hört av sig, men framför allt de äldre tycker att vi skall fortsätta som tidigare och vara vår egen hembygdsförening även framöver. De andra hembygdsföreningarna ser positivt på att ingå i en paraplyorganisation.

Styrelsens tidigare beslut, att Rickul/Nuckö Hembygdsförening inte skall ingå i det planerade Riksförbundet, står fast. Jag tycker personligen att vi skall gå vidare genom att utveckla ett bättre samarbete med de andra föreningarna. Vi bör skaffa ett "forum" där alla estlandssvenskar kan träffas ibland, och det skall vi ordna under vår generation.

Vår förening fortsätter att utvecklas och det strömmar hela tiden in nya medlemmar. Vid årsskiftet hade föreningen 773 medlemmar. Nettoökningen av nya medlemmar under året var 41.

Det finns mycket som kan göras för att stärka och bevara de viktiga band som vi har med Nuckö kommun. Varför inte ordna en resa dit under sommaren med "sightseeing" till de olika byarna och att personer med minnen därifrån kan berätta om sin egen by?

Vi ses på årsmötet och vid jubileumsmiddagen!

Stadgeändring

Göte Brunberg

Till årsmötet 2001 hade en motion inkommit från Erling Lemberg angående ändring av paragraf 4 i föreningens stadgar, så att nuvarande stödmedlemmar skulle kunna bli ordinarie medlemmar. Begreppet stödmedlem skulle reserveras för juridiska personer.

Efter diskussion på årsmötet fick styrelsen i uppdrag att bearbeta förslaget i motionen och återkomma med ett nytt förslag till kommande årsmöte. Man fick även i uppdrag att se över metoden vid val av hedersmedlem.

Styrelsens förslag till ny paragraf 4, som framgår av den bifogade dagordningen till årsmötet, har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av Anders Peedu (sammankallande), Einar Hamberg och Erling Lemberg. I klartext innebär ändringarna följande:

- Samtliga som enligt den nya skrivelsen "bekänner sig till, är beredda att verka för och lever upp till föreningens ändamål" kan bli medlemmar, oavsett härkomst.
- Begreppet "stödmedlem" slopas därmed. Detta får även som konsekvens att juridiska personer inte kan bli medlemmar.
- Personlig närvaro krävs för att man skall få rösta på årsmötet ("föreningsstämman").
- Hedersmedlem skall, istället för att utses av styrelsen, väljas på årsmötet efter förslag från styrelsen.

Tillbakablickar i föreningens 10-åriga historia

Inger Nemeth

Förslag att bilda en hembygdsförening, som skulle tillvarata de forna och nuvarande estlandssvenska Rickulbornas intressen, framfördes av Einar Hamberg under hösten 1991.

Einar berättar: *Redan hösten 1989 startades en penninginsamling för finansiering av upprustningen av Rosleps kapellkyrkogård. Insamlingen gällde ett minnesmärke över bygdeskalden Mats Ekman ("Ätsve Mats"), restaurering av kapellruinen, inrättandet av ett minneskapell samt restaurering och kartläggning av kyrkogården. Gruppen leddes av Ingvald Dyrberg med biträde av ett tjugotal andra Rickulbor. När hembygdsföreningen bildades valde gruppen, "Rickulgruppen", att fortsätta sitt arbete utanför föreningen. Den finns kvar än idag och fortsätter förvaltningen av sina åtaganden genom Ingvald och Ingrid Dyrberg.*

När Estland blev fritt sommaren 1991 framgick det att den nya regeringen snarast möjligt ville återprivatisera allt som hade kollektiviserats. Rykten uppstod snart att våra gårdar med ägor kunde återsökas. Vår egen organisation, Svenska Odlingens Vänner, ansåg sig inte ha möjligheter att hjälpa till med detta. Därför måste människorna själva ta de initiativ som blev nödvändiga. Trycket på att bilda en organisation för att hantera dessa frågor blev allt större. Den 19 september kallades en mängd Rickulbor till Sture Koinbergs kontor. På programmet stod bildandet av en hembygdsförening för Rickul.

Vid ett konstituerande möte den 17 oktober 1991 tillsattes en interimstyrelse för "Rickul Hembygdsförening" med mig som ordförande.

Interimstyrelsens arbete bestod huvudsakligen av att arbeta fram organisatoriska förutsättningar och en god idémässig grund för den kommande föreningens arbete. Förslag på stadgar lades fram och reviderades fortlöpande fram till det slutgiltiga förslaget, som beslutades av årsmötet 1992.

I januari 1992 anslöt sig de forna Nucköborna till förberedelsearbetet och föreningens namn ändrades till Rickul/Nuckö Hembygdsförening.

1992

Den 7 mars 1992 bildades Rickul/Nuckö Hembygdsförening i Rågsveds Folkets Hus i Stockholm. Föreningens ändamål var att värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt. Medlemskap var öppet för nuvarande och forna estlandssvenska Rickul/Nucköbor, samt för deras ättlingar. Stödmedlemskap var öppet för övriga intresserade, samt juridisk person.

Föreningens första styrelse bestod av:

Ordförande	Einar Hamberg
Vice ordförande	Richard Gineman
Sekreterare	Gurli Schönberg Fyhr
Kassör	Ingvar Schönberg
Övriga ledamöter	Sven Boman, Bertil Nyman och Lennart Strömkvist.

En betydande del av föreningens verksamhet skötes genom kommittéerna för byggnad, information, kultur och fest.

För att underlätta kontakterna med medlemmarna utsåg styrelsen under det första året byombud för 26 byar.

Föreningen hade sammankomst i Stockholm i jordägarfrågor med vice presidenten för minoriteter i Estland, två representanter i parlamentet representerande Läänemaa samt Nuckö kommundirektör Ülo Kalm.

Stiftelsen Aibolands museum bildades med Rickul/Nuckö Hembygdsförening som en av stiftarna.

En logotyp med en majviva ("engeblom") i färg togs fram efter förslag av Richard Gineman.

Den 31 december 1992 hade föreningen 360 medlemmar. Medlemsavgiften var 100 kr (50 kr för ungdomar t.o.m. 25 år).

1993

I februari 1993 utkom det första Medlemsbladet. I redaktionen arbetade Alrik Boman, Per-Erik Fyhr och Evey Engman.

I det första Medlemsbladet skriver Einar Hamberg: *Vi har snart avslutat vårt första verksamhetsår. Anslutningen till föreningen har varit glädjande stor. Jag är övertygad om att föreningen fyller en uppgift för att komplettera SOV. Låt oss arbeta för en hög anslutning inför jubileumsåret 1994. Målet är fortfarande 500 medlemmar.*

Jag vill hänvisa till den information som föreningens Informationskommitté tillställt medlemmarna under november 1992. De centrala aktiviteterna i hembygdsföreningens verksamhet har hittills varit att informera om våra jordegendoms återsökning. De estniska myndigheterna har förståeligt nog haft att handha en mängd komplicerade ärenden, att utreda vars och ens äganderätt m.fl. frågor. Tiden för Länsstyrelsens behandling av ansökningarna börjar nu gå mot sitt slut och övergå i direktiv - för vår del beslut om åtgärder. Sture Koinberg och undertecknad har haft kontakter med Haapsalu och Länsstyrelsen under januari månad och fått de senaste informationerna.

Kom till årsmötet 24 april 1993 - då har vi troligen ganska säkra informationer om situationen.

Företrädare för Nuckö och Haapsalu kommuner kommer att inbjudas till Stockholm för att synkronisera en stor mängd frågor mellan oss och de estniska myndigheterna. Detta är avsett att äga rum före årsmötet.

I Medlemsblad nr 2/1993 finns ett upprop på första sidan:

Kontakta lokalbefolkningen!

Det finns nu en stor oro bland de bofasta i Rickul/Nucköområdet. Det är rädsla för att vi ska komma och utan varsel och diskussion köra bort dem. Vi måste arbeta för att skapa förtroende hos lokalbefolkningen. Om Du besöker Din gamla hembygd, så tänk på följande:

- kontakta dem som bor där nu
- resonera om framtiden - vad vill vi och vad vill de
- var generös - lugna dem som satt potatis eller sått säd - de kommer att få skörda utan problem
- tänk på att vi måste nå en överenskommelse med den bofasta befolkningen, som gagnar båda parter, nu och för framtiden.

Styrelsen

Resor företogs till Länsstyrelsen i Estland för att få reda på hur långt arbetet med utdelningen av mark hunnit.

Under första halvåret meddelades att militäranläggningarna i Spithamn och Ölbäck var utrymda. Byarna kunde ta över dem gratis.

Insamling av medel utlystes för Birkas herrgård, S:t Mikaelsskyrkans församling i Tallinn, Estlandssvenskarnas museum i Hapsal samt till hjälpbehövan- de i svenskbygderna.

Med Anna-Greta Heyman som initiativtagare startar Kulturkommittén berättarfrågor kring olika teman med anknytning till det gamla landet.

Den 13 och 14 mars fick föreningen besök från Estland av Ülo Kalm, Herbert Trisberg och Tõnis Padu. Ärendet gällde att få svar på en mängd frågor som var aktuella i samband med återsökandet av våra ägor.

Byggnadskommittén dokumenterar den befintliga bebyggelsen i Rickul/Nuckö. Till sin hjälp har de arkitektstuderande i Tallinn som sommaren 1993 uppmätte byggnader i Rosleps by som är av historiskt eller kulturellt värde.

Jörgen Hedman redogjorde för de estlandssvenska släktforskningar han arbetade med. Göte Brunberg startade också släktforskning inom Rickul/Nucköområdet. Hans forskning omspannar den äldsta dokumenterade tiden och framåt.

Paskleps folkhögskola bildas under 1993 och verkar under Estlandssvenska kultursällskapets överinseende. Folkhögskolan har ännu inga egna lokaler utan håller till i olika lånade lokaler. Rektor är Ervin Johan Sedman.

Medlemsantalet 1993 var vid årets slut 527.

1994

Fr.o.m. detta år utkommer Medlemsbladet med fyra nummer per år mot tidigare tre.

1994 högtidlighölls minnet av att det var 50 år sedan estlandssvenskarna flyttade över till Sverige. Minnesdagar firades både i Estland och Sverige.

I Estland firade Rickul/Nucköborna den 23-26 juni. Programmet var omfattande med bl.a. minnesutställningar i Birkas Folkets hus och i Bergsby bönehus, högtidstal, tillbakablickar och midsommarfirande med lekar och tävlingar. Minnesgudstjänster hölls i Nuckö kyrka och Rosleps kapellruin. Från Sverige kom prästerna Sven Flodell och Folke Nilsson (gift med Sven Danells dotter). Kransnedläggning skedde vid minnesstenarna vid såväl Nuckö kyrka som Rosleps kapell för dem som stupat i krigen.

Kransnedläggning vid minnesmonumentet i Nuckö midsommar 1994. Fr.v. Agnes Callenmark, Sven Flodell, Ervin Johan Sedman, Einar Hamberg och Aina Karlsson.

I Sverige firades 50-årsminnet den 27 augusti på Skansen. SOV:s ordförande höll högtidstal på Sollidenscenen. SONG-kören sjöng på både Solliden och Tingsvallen. I Skansenladan fanns en utställning med den bärande tanken att illustrera kvinnoroller och kvinnoyrsslor i det estlandssvenska bondesamhället. Systrarna Granberg från Ölbäck Larsos höll i trådarna.

En stor tragedi inträffar den 28 september. Fartyget "Estonia" förliser på väg från Tallinn till Stockholm. I olyckan omkommer 852 människor, bland dem SOV:s vice ordförande Olle Lindström från Ormsö.

Hembygdsföreningen deltog vid invigningen av "Frihetens Port" i Stockholm. Högtidlighållandet var med anledning av Sveriges välvilliga mottagande av flyktingar från Baltikum under andra världskriget.

I årets sista nummer av Medlemsbladet konstaterar ordföranden Einar Hamberg att föreningen fortfarande har markfrågorna med dithörande problem som sin främsta arbetsuppgift.

Medlemsantalet 1994 var 521.

1995

På årsmötet 1995 får föreningen en ny ordförande, Richard Gineman bördig från Klottorp. Einar Hamberg avgår efter tre års förtjänstfullt ordförandeskap. Medlemsbladets redaktion förnyas genom att Per-Erik Fyhr blir sammankallande. Eva Heyman och Inger Nemeth ersätter tidigare medarbetare i redaktionen.

En Egendomsgrupp tillsätts för att ha hand om frågor som rör återlämningen av mark.

Uppmätningarna av kulturhistoriska byggnader har nu slutförts i byarna Harga, Roslep, Spithamn och Ölback.

Föreningen anslår 10.000 kr av insamlade medel till hjälpverksamhet för att bidra till inköp av utrustning till kommunens nya läkarstation.

Det estlandssvenska museet i Hapsal, "Aibolands Museum", är under uppbyggnad.

Den 19 december inviger president Lennart Meri Nuckö gymnasiums nya lokaler i Birkas nyrenoverade herrgårdsbyggnad.

Kulturkommittén fortsätter sin insamling av berättelser.

Medlemsantalet 1995 var 638.

1996

På årsmötet 1996 utses Ervin Johan Sedman från Nuckö och boende i Estland till hedersmedlem. Medlemsavgiften fr.o.m. 1996 är 150 kr (50 kr för ungdomar).

Det går trögt med ungdomssatsningen i föreningen. Endast två svar kom på enkäten "Skall vi ha ungdomsverksamhet i föreningen?"

Tre personer ur Kulturkommittén åker till Birkas i maj månad för att hålla föredrag för eleverna där om estlandssvensk historia och kultur i Rickul/Nucköområdet.

Återlämnandet och/eller kompenseringen av jordegendomar fortgår. Till kommunstyrelsen har totalt inlutit 640 ansökningar, 595 sökande har befunnits vara s.k. rättmätiga subjekt.

Föreningens hedersmedlem Ervin Johan Sedman avlider den 17 oktober, 67 år gammal.

Föreningen får en ny lokal tillsammans med SOV och Ormsö Hembygdsförening. Lokalen ligger på Roslagsgatan 57 i Stockholm. Öppet hus hålls den 9 november.

Medlemsantalet 1996 var 611.

1997

Egendomsgruppen har slutfört sitt uppdrag och avslutar sin verksamhet med en kartsammanställning över återlämnad mark.

Styrelsen skänker en skolbuss till Nuckö kommun.

Föreningen ger ut boken "Så levde vi i Rickul/Nuckö". Den har sammanställts av Manfred Hamberg.

"Torsdagsträffar" startar i april månad. Syftet med dem är att träffas den första torsdagen i månaden för att umgås och för att tillverka handarbeten och hantverk.

Föreningen ordnar midsommarfirande i Estland. På midsommaraftonen hålls gudstjänst och invigning av klockstapeln på Sutlep kyrkogård. I Bergsby hålls midsommarfest med dans, lekar och midsommareld. På midsommardagen är det friluftsgudstjänst i Rosleps kapellruin. Bussresor ordnas genom de olika byarna i Rickul och Nuckö.

En ungdomskommitté startar med förhoppningen att få fler andra och tredje generationens estlandssvenskar intresserade av hembygdsföreningens aktiviteter.

Föreningen ger ut skriften "Gambyn".

Medlemsantalet 1997 var 634.

1998

Årsmötet 1998 utser en ny ordförande, Sven Boman från Gambyn. Den förre ordföranden Richard Gineman kvarstår i styrelsen som vice ordförande.

Styrelsen 1998. Fr.v. Sven G Frejman, Ingvald Luks, Richard Gineman, Ingvar Schönberg, Sven Boman, Bertil Nyman och Gurli Schönberg Fyhr.

Foto: Aanes Callenmark

SESK, Samfundet för Estlandssvensk Kultur i Estland, firar sitt 10-årsjubileum i Hapsal.

Aibolands museum i Hapsal invigs den 27 juni.

Estniska skogsvårdsmyndigheten har upprättat en skogsvårdsplan över skogarna i Rickul/Nucköområdet.

Styrelsen tillsätter en Framtidsgrupp vars huvudsakliga arbetsuppgift kommer att vara att lämna förslag till föreningens framtida verksamhetsinriktning.

Ytterligare ett antal byar i Rickul/Nucköområdet har blivit uppmätta: Lyckholm, Harga, Bergsby, Derhamn, Rosta, Rickul, Gambyn, Söderby, Klottorp, Persåker, Sutlep och Dirslätt.

Medlemsantalet 1998 var 649.

1999

Föreningen ger ut boken "Minnen i ljus och mörker". Boken innehåller berättelser insamlade under de s.k. berättaraftnarna. Man ger även ut boken "Höbring".

Kulturkommittén håller berättarafton.

Foto: Agnes Callenmark

Estlands president Lennart Meri, som härstammar från bl.a. Bergsby i Rickul, fyller 70 år.

Vi lägger ut ny kurs lyder rubriken i ordförande Sven Bomans artikel i Medlemsbladet nr 2. För att på bästa sätt möta framtidens behov skall arbetsgrupper bildas som skall omfatta de verksamheter som medlemmarna efterfrågar. Arbetsgrupperna bildas under följande teman: Finansiering av nya projekt, Framtidsplanering, Hemsida på Internet, Idrottsutbyte, Kartlägga svenskägda fastigheter, Kommunens historia 1944-1994, Kommunens utveckling, Lagar, föreskrifter och förordningar i kommunen, Medlemsrekrytering, Nuckö kyrka, Nuläget i kommunen - byvis dokumentering, Rosleps kapell, Utbyte mellan föreningens styrelse och kommunfullmäktige/kommunstyrelse, Årsmöten, Kommittéer för byggnad, fest, information, kultur och ungdom, Byombud.

Föreningen medverkar i firandet av SOV:s 90-årsjubileum med aktiviteter i Sverige och Estland.

Informationsbroschyrer om Rickul och Nuckö ges ut på svenska och estniska.

Föreningens egen hemsida läggs ut på Internet.

"Sante Marte och Kate ränn" firades den 30 oktober i Rågsveds Folkets hus. 63 personer kom för att återuppliva minnet av, eller för att för första gången se, hur seden Sante Marte och Kate ränn gick till.

Föreningens insamlingsverksamhet har gett bidrag till hjälpverksamhet, vård av kyrkogårdar, en minnessten på Nuckö kyrkogård, byskyltar, underhåll av skolbuss och premier till elever.

Föreningens före detta ordförande Richard Gine-man avlider den 29 december efter en lång tids sjukdom.

Medlemsantalet 1999 var 696.

2000

Styrelsen får en ny sekreterare, Brita Wiberg från Ölbäck, efter Gurli Schönberg Fyhr.

Informationskommittén får en ny sammankallande, Göte Brunberg, som efterträder Per-Erik Fyhr.

Erling Lemberg ger ut en bok vars behållning oavkortat går till en nyare och trafiksäkrare skolbuss för barnen i Nuckö.

Styrelsen, representerad av Jan Persson, deltar för första gången i ett kommunfullmäktigemöte i Nuckö.

I Estland har man satt igång ett omfattande arbete med att reformera förvaltningssystemet. Ett av syftena med reformen är att uppfylla de krav som ställs i samband med det planerade EU-inträdet.

För andra året i rad arrangerades "Sante Marte och Kate ränn".

Den 21 oktober firas i Estland Nuckö skolverksamhets 350-årsjubileum.

Medlemsantalet 2000 var 732.

2001

Den 19 januari invigs på Aibolands Museum i Hapsal ett vetenskapligt bibliotek, uppkallat efter Richard Gineman.

Den 27 januari håller föreningen öppet hus i Tors-hälla, Eskilstuna, med information från styrelse, arbetsgrupper och kommittéer.

Föreningen får vid årsmötet en ny ordförande, Sven G Frejman från Pasklep. Sven Boman avgår efter tre år som ordförande och nio år som styrelsemedlem.

Ormsö skogsägarförening har utvidgats att omfatta hela kusten på fastlandet och heter numera "Västra Kustens Skogsägare." Ett informationsmöte om den nya skogsägarföreningen hölls i Rågsveds Folkets Hus den 6 oktober.

Medlemsantalet 2001 var 773.

Einar Hamberg sammanfattar de gångna åren:

Rickul/Nuckö Hembygdsförening har blivit en mycket stor och framgångsrik förening. Många människor har engagerat sig helhjärtat i olika avseenden. Människorna inom Rickulområdet har förenats i en enda stor familj. Nucköborna har även de förenats i en stor Nucköfamilj. Banden mellan Nuckö och Rickul har också förenats till en sammanhållande länk.

Jordåterlämnandet har förenat människorna inom hembygdsföreningen till en kraftkälla inom vårt estlandssvenska område. Alla har således hjälpt till att göra hembygdsföreningen till vad den är år 2002.

Men så har en ny rond redan börjat med jordägan-det. Ägandet av jorden kommer att förändras. Nya lagfarter skall sökas, gåvor och testamenten gör att jorden skall överföras till den nya generationen. Det kommer att bli betungande för den mottagande generationen. Kanske att generationerna kunde räcka varandra händerna och hjälpas åt.

Medlemsantalet ökar

Inger Nemeth

Vid årsskiftet var vi 773 medlemmar. En bit in i februari månad är vi 781. Den 800:e medlemmen får gratis medlemskap det första året. Värva dina släktingar att bli medlemmar i vår förening, det kostar endast 150 kronor per år! Ge bort ett medlemskap till den yngre generationen i din familj. Medlemsavgiften för ungdomar t.o.m. 25 år är 50 kronor.

Du som är medlem men ännu ej betalt avgiften för år 2002 ber vi betala denna snarast möjligt. Om inte avgiften betalas före årsmötet går rösträtten förlorad vid eventuell röstning. Dessutom missar du kommande nummer av vårt Medlemsblad. Sätt in aktuellt belopp på vårt postgirokonto 55 68 81-1. Om du vill ha ett nytt inbetalningskort, kontakta kassören Ingvar Schönberg, tfn 08-768 46 50.

Minnen i ljus och mörker - del 2

Inger Nemeth

Föreningen ger ut en ny bok lagom till 10-årsjubileet.

År 1999 kom första delen av "Minnen i ljus och mörker". Boken innehöll berättelser vilka Kulturkommittén samlat in och presenterat under berättaraftnar. Insamlingen av berättelser har fortsatt och nu kommer ytterligare en bok med samma namn.

Berättelserna handlar om vardagslivet hemma i Estland, livet i krigstid och flykten till Sverige. Några berättelser handlar om den första tiden i Sverige och om återseendet med det gamla hemlandet efter att Estland åter blivit fritt och öppet för besök. En emigrantberättelse ingår också. Varje berättelse är i sig unik eftersom det berättade är självupplevt. Föreningen är glad att åter kunna ge ut en bok som utgör en viktig dokumentation om livet och människorna i Rickul/Nucköområdet.

Boken, som är på ca 300 sidor och illustrerad med fotografier, kostar 150 kr och kommer att säljas på årsmötet den 13 april.

Spithammöte

Spithamborna träffas den 18 mars kl. 18.30 i lokalen i Sollentuna. Det är viktigt att så många som möjligt kommer då vi ska besluta om återställandet av den gamla vägen ut över åkrarna på "Gjarda".

Möte med Kalm och Meister

Ülo Kalm och Marika Meister från Nuckö kommun kommer att vara i Stockholm i samband med årsmötet den 13 april. Om du har några frågor som du vill diskutera med dem, anmäl då detta till Brita Wiberg, tfn 08-99 32 26, senast den 31 mars.

Ny föreningslogo

Göte Brunberg

Som framgår av framsidan på detta medlemsblad har föreningen bytt logo. Den gamla logon var av dålig teknisk kvalitet (originalet har förlorats för flera år sedan) och blev "plottrig" och svår att se vad den innehöll vid förminskning.

Förlaga till den nya logon är, liksom för den gamla, majvivan, *Primula farinosa*. Den kallades hemma i Estland för "engeblom" och växte allmänt på ängar och hövallar. Den nya logon visar en blomma i stiliserad form.

Ny hedersmedlem

Föreningens styrelse har, med följande motivering, utsett Einar Hamberg till hedersmedlem: "I egenskap av föreningens stiftare och tillika styrelsens första ordförande har Einar utfört ett förtjänstfullt arbete som gagnat föreningen under de gångna åren."

Kungabesök på Aibolands museum

Göte Brunberg

Kung Carl Gustaf och drottning Silvia kommer den 5 maj att göra ett inofficiellt besök i Estland. På förmiddagen kommer kungaparet att närvara vid återinvigningen av S:t Mikaelsskyrkan i Tallinn. På eftermiddagen besöker de Aibolands museum i Hapsal för att närvara vid det officiella öppnandet av museet. Enligt planerna skall en mottagning med ca 30 inbjudna gäster ske i Hambergs hus.

I samband med invigningen av museet kommer även årets utställningar att öppnas. "Torsdagsdamer" under ledning av Agneta Tomingas är sedan flera månader tillbaka flitigt sysselsatta med att sy en 20 m lång bonad som beskriver estlandssvenskarnas historia. Förlagan för bonaden är den 900 år gamla Bayeux-tapeten, en broderad bonad som bl.a. berättar om slaget mellan normander och engelsmän vid Hastings år 1066. Man planerar även en Vippalutställning med anledning av att det är 600 år sedan Vippal första gången nämns i skrifterna och en utställning om tidigare kungliga kontakter med svenskbygden. Jorma Friberg kommer under mars månad att börja bygga en 10,5 m lång runöbåt ("jala"). Han kommer att få hjälp med bygget av Janar Raagma från Harga.

Inbetalning av fastighetsskatt

Göte Brunberg

Snart börjar beskeden om fastighetsskatt (egentligen markskatt, "maamaks") för år 2002 att droppa in från skattemyndigheten Lääne Maksuamet i Hapsal. Man måste då vara observant på om det på skattebeskedet står att man har en tidigare skatteskuld. Vid inbetalning av skatten via svensk bank måste man också vara medveten om att den estniska bank som förmedlar inbetalningen tar en del av det inbetalda beloppet.

Från Nuckö kommun har kommit en förteckning över i Sverige boende markägare som den 1 december 2001 var skyldiga kommunen fastighetsskatt. Förteckningen upptar inte mindre än 119 namn. För de flesta gäller att beloppet är ganska litet (några tiotal EEK), men det finns ett antal personer som är skyldiga över 1000 EEK. Några av dessa är avlidna och kommunen har antagligen inte fått någon uppgift om arvingar eller till vem man skall fortsätta att sända skattebeskeden. För andra har kommunen kanske inte fått korrekt adressuppgift.

Kommunen är, när det gäller fastighetsskatten, inte intresserad av vem som betalar in den, bara att den blir betald. Om en markägare har avlidit bör därför arvingarna meddela kommunen till vilken adress skattebeskeden skall sändas i fortsättningen och därefter betala skatten. Följden kan annars bli att kommunen vidtar rättsliga åtgärder för att driva in skatten och att denna process drar iväg alldeles för långt p.g.a. att kommunen inte heller har kunnat informera om att den har satts igång. Alltså, se i eget intresse till att kommunen har en aktuell adress till vilken skattebeskedet kan sändas och betala in skatten!

När man betalar in skatten via en bank i Sverige tar den kontoförande banken i Estland (Eesti Ühispank eller Hansapank) en förmedlingsavgift. Denna avgift, som f.n. är 30 EEK, dras från det överförda beloppet. Om man t.ex. skall betala 100 EEK i skatt måste man därför betala in 130 EEK på banken i Sverige.

För fastighetsskatten gäller, på ungefär samma sätt som i Sverige, att varje markägare har ett skattekonto till vilket inbetalning görs. I Estland är det egentligen två konton: ett grundskattekonto ("põhimaks") och ett räntekonto ("intress"). Av skattebeskedet framgår, i tillägg till vad man skall betala under året, även saldot på skattekontona. Detta står på raden under rubriken SALDOTEADE. I slutet av raden står två belopp, där det första är saldot på grundskattekontot och det andra är saldot på räntekontot. Plustecken betyder överskott och minustecken underskott på respektive konto. Om det t.ex. står ".....(+ettemaks/-võlg) -97 intress -10" betyder det att grundskatteskulden är 97 EEK och ränteskulden 10 EEK.

Om man tycker att det är besvärligt och, speciellt med tanke på de dyra avgifterna till bankerna i Sveri-

ge, kostsamt att betala skatten varje år kan man göra förskottsinsbetalning för ett antal år framåt till grundskattekontot. Via skattebeskedet får man varje år information om saldot på kontot och vet då när det är dags att göra en ny inbetalning.

Av förteckningen från Nuckö kommun framgår att det är många som har en ränteskuld på några få EEK. För att bli av med denna kan man antingen betala in det aktuella beloppet på räntekontot eller göra en överföring från grundskattekontot (det senare förutsätter naturligtvis att man först har sett till att man har ett tillräckligt stort överskott på grundskattekontot). Begäran om överföring måste vara skriftlig och skall sändas till Lääne Maksuamet, Lihula mnt. 3, 90507 Haapsalu, Estland eller med e-post till laane@ma.ee

En begäran om överföring kan t.ex. formuleras på följande sätt:

Lääne Maksuamet

Palun kandke üle raha minu põhimaksuarvelt võla tasumiseks intressiarvele.

Arve number on xxxxx.

Viitenumbrid on xxxxx (põhimaks) ja xxxxx (intress).

Austades

(Namn och adress)

"Arve number" (kontonumret) och "Viitenumbrid" ("hänvisningsnumren") framgår av skattebeskedet.

Om du blir sjuk i Estland

Sverige har sjukvårdsavtal med Estland som s.k. konventionsland. Därför har du rätt till akut sjukvård på samma villkor som gäller för dem som bor i landet. Du får alltså själv betala de patientavgifter som gäller.

För att förmånen skall gälla måste du kunna visa upp ett s.k. utlandsintyg, utfärdat av Försäkringskassan i Sverige.

Ansökan om estniskt pass

I vissa sammanhang krävs att man kan intyga att man är estnisk medborgare. Ett praktiskt sätt att göra detta är att visa upp ett estniskt pass.

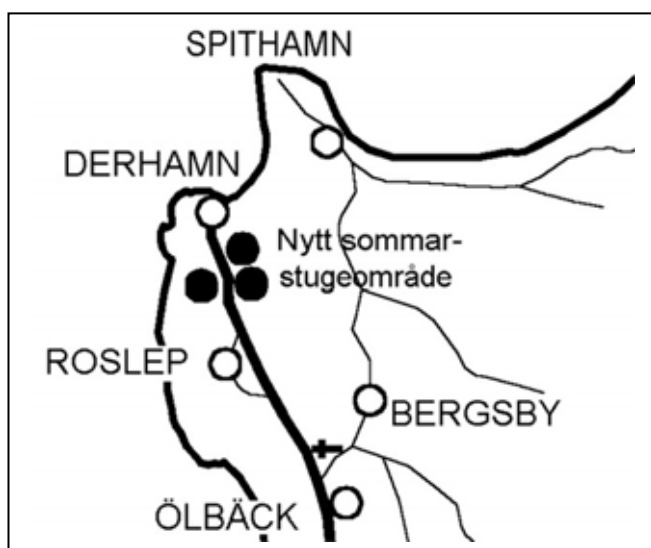
Det har tidigare varit möjligt att lämna in ansökningshandlingarna och hämta passet på Estniska ambassaden i Stockholm. Nu kan man endast göra detta om man vill förnya ett gällande pass. För att söka ett nytt pass måste man personligen lämna in ansökningshandlingarna till Medborgarskaps- och migrationsbyrån i Tallinn och även personligen hämta passet där.

Ansökningshandlingar och anvisningar kan beställas från Estniska ambassaden, Tyrgatan 3/3a, 114 27 Stockholm, tfn 08-54 51 22 80.

Nytt sommarstugeområde i Rickul

Göte Brunberg

Riigimetsa majandamise keskus, RMK, är den myndighet som är ansvarig för skötseln av den statligt ägda skogen i Estland. Man förvaltar över en miljon ha mark, varav 850 000 ha är skog. En del av skogen är lågpresterande med dålig ekonomisk lönsamhet, varför man söker alternativa användningsmöjligheter. I samarbete med Nuckö kommun har man därför påbörjat ett pilotprojekt, i vilket ingår ett sommarstugeområde i riksskogen mellan Roslep och Derhamn. Man hoppas att det skall bli ett lyckat projekt eftersom området är strandnära och ligger nära en hamn.

Områdets storlek är 62 ha. Det är uppdelat i tre markstycken om 16 tomter vardera, alltså totalt 48 tomter. Tomterna, som skall ha en storlek av 1000-2000 m², skall läggas ut i grupper om 2 - 6 tomter. Man kommer även att anordna vägar och dra fram elektricitet. Däremot får varje tomtägare själv ordna med vatten och avlopp. På varje tomt får man bygga endast ett hus, vilket innebär att uthus och gäststugor inte är tillåtna. Endast envånings trähus med en yta av högst 150 m² tillåts. Runt husen måste man bevara skogen. Omfattningen av gräsmattor och inplanterade träd skall begränsas, liksom användning av asfalterade vägar. Man får anordna kompost i sin egen trädgård med inte utanför tomt.

Målsättningen är att området skall ha kvar sin karaktär av friluftsområde i kombination med att tomtägarnas privatliv skall skyddas.

När kommunen och RMK har kommit överens om detaljplaneringen kommer RMK under detta år att mäta upp tomterna och föra in dem i fastighetsregistret. De första tomterna kommer att vara till salu under våren 2003. Priser och avgifter är ännu inte bestämda eftersom liknande projekt inte har funnits tidigare.

Notiser från Nuckö kommun

Göte Brunberg

Direktören för Aibolands museum Alar Schönberg har skrivit in sig som invånare i Hapsal och därmed lämnat sin plats som kommunfullmäktig i Nuckö. Hans efterträdare heter Kairi Aamer. Kairi, som arbetar på Roosta Stugby, talar även hon svenska.

Vid årsskiftet hade kommunen 893 invånare. Under det gångna året föddes 4 och avled 12 personer.

Kommunen förmedlar två gånger per år 200 EEK till 66 hjälpbehövande från Rickul/Nuckö Hembygdsförenings insamling "Humanitär hjälp".

Kommunen saknar en generalplanering, vilket börjar bli ett hinder för kommunens utveckling. Ekonomin tillåter inte att man lägger ut detta arbete externt, varför man har påbörjat det med egna krafter.

Det finns tomma platser på barndaghemmet. Man har beslutat att kontakta grannkommunerna och Hapsals stad och erbjuda daghemstjänster.

Man kommer att placera en orienteringstavla över kommunen i Birkas centrum.

Vid grundskolan har man anlagt en asfalterad basketbollplan.

Man har fått avslag på ansökan om pengar för att bevara Jesuskapellet på Odensholm.

Kommunen ger några gånger per år ut ett informationsblad, Noarootsi Valla Infoleht. Om du är intresserad av att få informationsbladet mejlat till dig, anmäl då detta till gote.brunberg@telia.com

Nya invånare på Odensholm

Göte Brunberg

Sedan oktober har Odensholm fått nya bofasta invånare: Uno Bergström, vars far kommer från Ormsö, och hans hustru Aili. De bor primitivt i ett hus i Bien som står kvar från sovjettiden. Elektricitet får de från en generator som drivs av en traktormotor. Belysning erhålls från oljelampor och ljus. De har en liten motorbåt med vilken man endast kan gå ut i lugnt väder.

Paret Bergström tänker försörja sig på uppfödning av får. De har skaffat sig en hjord med 34 långhåriga hornförsedda islandsfår, som kan gå ute under vintern. Hjordens storlek skall så småningom ökas ut till 500 djur.

Bergströms har slutit ett 20-årigt ramavtal med naturskyddsmyndigheten i Läänemaa. I avtalet ingår att de skall bevara den naturliga mångfalden och rädda ön från den igenbuskning som har pågått under sovjettiden. De fyller sina dagar med att samla in bränsle och att rädda de får som har fastnat med sin långa päls i nyponsnåren.

En emigrantberättelse

Elfrieda Sproul f. Pelmas

(Fortsättning från föregående nummer)

Vi började plantera ris, majs och grönsaker. Vi behövde också möbler och Far gjorde ett stort matbord åt oss. Han gjorde det av en rot från ett träd. I vildmarken omkring oss växte rötterna på flera enorma träd ovanför marken, och de var breda nog att bli till en bordsskiva sedan de hade jämnats till och målats.

En av farorna i vildmarken som vi ständigt måste kämpa mot var stora ormar. De fanns överallt i träden. Vi fick inte gå under träden på grund av faran för att en orm kunde ramla ner på oss. Far köpte en liten gris och byggde ett litet hus på baksidan av vårt hus åt den. En natt hörde vi grisen skrika och när vi gick ut fann vi en stor orm som svalde vår lilla gris. Vi var fruktansvärt rädda, men vi kunde inte göra någonting för vi hade ingenting att döda ormen med. Vi kunde bara föra oväsen och skrämma iväg den.

Vi var inte vana vid detta sorts liv och det var mycket deprimerande. Allteftersom tiden gick försökte vi emellertid att anamma det brasilianska levnads sättet och kämpade för att få ett tillfredsställande liv på vår lott. Vi började hugga ner vår skog till ved. Denna sålde vi till ett mycket bra pris och gjorde också träkol av den. Vi grävde ett stort hål som vi lade veden i, täckte den med jord och satte sedan eld på den. Det pyrde några dagar och sedan grävde vi upp den och fick bra träkol. Träkol gav ett bra pris när vi sålde den i staden.

Far köpte två mulåsnor. Vi hängde stora korgar på var sida om mulan och fyllde korgarna med ved och träkol och åkte in till staden för att sälja. Far kunde göra tre resor om dagen. För veden och träkolet kunde han få några "millres". Han försökte få ihop så mycket pengar som möjligt, vilka han sparade och hoppades att han skulle få tillräckligt för att kunna återvända till Ryssland eller för att förena sig med sin bror i USA.

Sedan vi hade kommit till vårt nya hem hade min syster Annette så sakteliga återhämtat sig. Plötsligt blev hon sämre och en doktor tillkallades. Han upptäckte att hon inte kunde bli hjälpt för hon hade fått vattusot och det skulle bara vara fråga om några dagar innan hon skulle dö. Ännu en gång kom sorgen in i vårt hem, döden tog ännu en i vår familj. Annette begravdes på en begravningsplats på toppen av kullen i Itajuba, Minas Gerais. Vi var förkrossade men måste försöka hålla modet uppe. Vårt liv måste fortsätta. Alla hade vi fått sandloppor i fötterna, vilket gjorde det svårt för oss att gå. Våra fötter var såriga och blödde. På min mors ben hade såren blivit infekterade. Hennes ben var så fruktansvärt såriga att hon knappt kunde gå. Ett annat fruktansvärt lidande var maskarna som grävde sig in i köttet. Min syster Alida hade en mask i sin arm. Hon hade mycket svåra plågor innan

den kunde tas ut. När maskarna kom till ytan kunde man pressa ut dem. Den täta djungeln runt omkring oss med apor, ormar och andra vilda djur, den intensiva hettan, sandlopporna och det fortsatta hotet att få andra sjukdomar gjorde livet nästan outhärdligt.

När vi hade bott i vårt nya hem omkring sex månader bad jag far att få åka till staden och ta ett arbete. Eftersom jag var nästan fjorton år kände jag att jag var gammal nog att göra detta. Jag var inte bara intresserad av att tjäna pengar för att hjälpa min familj, jag ville också lära känna livet i staden. När jag frågade mina föräldrar var de villiga att låta mig åka, men de undrade vad för slags arbete jag skulle kunna ta. Jag föreslog att jag skulle kunna ta arbete som hembiträde i någon rik familjs hem i staden.

Genom vedförsäljningen hade far blivit bekant med några personer i en affär. Han tog mig med till en av damerna där och frågade om hon visste var jag skulle kunna få arbete. Hon sade att hon skulle ta med Far och mig "till en av våra rikaste och mest omtyckta doktorer". Hon tog oss till doktorn och presenterade oss. Denne rike doktor, vars namn var Xavier Lisboa, frågade mig om jag skulle vilja arbeta åt honom och ta hand om hans lilla dotter Anila. Jag skulle få tio "millres" i månaden. Det var mycket mer än jag hade förväntat mig. Jag skulle kunna arbeta gratis hos honom om jag bara kunde komma bort från Lott 22. Så lycklig jag var! Nu hade jag ett arbete i staden.

Nästa morgon reste jag tillsammans med min far, lycklig som en lärka. Över en natt hade hela min värld förändrats.

Dr Lisboa och hans fru var mycket snälla och vänliga människor. Jag kände mig snart hemma. De hade sex barn: Ireneu, Justina, Gasparre, Anila, Innocenta och Antonio. Ireneu var äldst. Han var två år äldre än jag. Fru Lisboa lärde mig vad jag skulle göra och vilka arbetsuppgifter jag skulle få. Jag skulle göra enkla hushållsarbete, men min huvuduppgift var att ta hand om Anila. Hon var ett mycket sött barn. Hon lärde mig att tala portugisiska. Jag blev snart som en i familjen. Detta var nu mitt hem, och vilket underbart hem det var! Jag ville aldrig höra talas om Lott 22 igen, förutom att besöka min familj så länge de fortfarande var kvar där.

Dr Xavier Lisboa var en mycket framstående man. Han var vid den tiden den ende doktorn i Itajuba. Han drev sin egen klinik och hade ett eget privat sjukhus. Han var kirurg såväl som medicine doktor. En dag kallade han på mig för att hjälpa honom vid ett akutfall. En av de infödda kom med en sondertrasad hand, så svårt skadad att ett finger måste amputeras. Dr Lisboa bad mig hålla i handen medan han sågade av fing-

ret. Jag hade inget emot detta eftersom jag ansåg det vara en av mina plikter. Efter denna uppvisning av stabila nerver för min del, kallade han ofta på mig för att hjälpa honom vid akutfall.

Far kom och besökte mig en gång i månaden och för att hämta min lön, eftersom de behövde den bättre än jag gjorde. Mina föräldrar fortsatte det mycket hårda och olyckliga livet på Lott 22. Mor hade fått såriga ben som inte ville läkas. Min bror Edward blev allvarligt sjuk. De var nu så desperata att de inte visste vad de skulle göra därefter. Far bestämde sig för att skriva till sin bror i Brooklyn och till en vän i Bessemer, Pennsylvania, för att fråga om de kunde hjälpa honom. Han berättade om sin svåra situation, vilket fruktansvärt misstag han hade gjort när han lämnade Bergsby i Ryssland. Han berättade om hur fyra av hans barn hade dött och att Mor nu var sjuk. Risken fanns att han skulle förlora resten av sin familj. De två kommande månaderna väntade Far otåligt på svar.

Till slut hörde han från sin bror Martin, som var villig att hjälpa. Han skrev att han först skulle sända efter mig och senare kanske han skulle sända efter Far och de övriga i vår familj. Trots att min far hatade att dela på familjen, gav detta honom lite uppmuntran. Han arbetade hårdare än någonsin. Han kände att han måste arbeta och spara lite pengar för att kunna betala en del av kostnaderna när vi skulle resa igen. Far var nu en slagen och bedrövad man. Han var fylld av sorg blandad med hopp och förväntan. Han insåg nu att livet på Lott 22 inte var bättre än det hade varit i Bergsby. Faktiskt var det värre. Trots all sin sorg och besvikelse gav han aldrig upp hoppet. Han fortsatte tålmodigt att be att en hjälpande hand skulle komma och lyfta honom ur hans förtvivlan.

Under denna tid fortsatte jag att arbeta i Dr Lisboas hem och var mycket lycklig där. Jag började få vänner som blev mig mycket kära.

En dag kom Far med mycket goda nyheter. Hans bror, Martin Pelmas, hade skrivit från USA och sagt att han skulle sända efter mig och att Far skulle förbereda mig för resan. Min biljett skulle vara där om några dagar. Far var lycklig över att åtminstone en av oss skulle få möjligheten att åka till det underbara land som han hade hört och läst så mycket om. Jag var också mycket lycklig, men denna lycka var blandad med en smula sorg. Jag hade fått så många vänner och mitt nya hem var så trevligt och alla var så snälla mot mig.

Den natten grät jag mig till sömns och undrade hur jag skulle kunna resa ensam så långt och lämna min familj och mina vänner. Far ordnade med sina vänner i Itajuba att deras vänner i Rio skulle möta mig när jag anlände dit med tåg. Jag skulle övernatta hos dem och nästa dag skulle de se till att jag kom ombord på båten.

Fortfarande kan jag se bilden framför mig när min familj stod på perrongen efter det att jag hade stigit ombord på tåget. Sorgen vid avresan lindrades av löftet i mitt hjärta att jag en dag skulle komma tillbaka för att träffa dem igen.

När tåget anlände till Rio var personerna som skulle möta mig där och de tog mig till sitt hem där jag skulle tillbringa natten. Nästa morgon såg de till att jag kom ombord på det stora fartyget "Tennyson" som seglade till USA.

Flera dagar innan vi nådde New York spanade jag ivrigt efter land. Förutom det spännande att möta ett nytt land med dess möjligheter såg jag ivrigt fram emot att få träffa min farbror. Slutligen anlöpte vi New York och när jag stod på däck och tittade ner såg jag min farbror Martin på kajen.

Jag var så nära min farbror och ändå så långt borta därför att han inte kunde ta mig, en minderårig flicka, från båten. Jag sändes till Ellis Island och hölls kvar där tills min farbror lät en vän till honom, fru Tinnesberg, komma och hämta mig. Hon tog mig med till sitt hem där farbror Martin väntade. Jag var nu i min farbrors händer, han var min räddning, och genom att ta mig hit blev han räddningen för hela min familj, därför att detta senare gav mig möjligheten att ta resten av dem hit till detta land.

Fru Tinnesberg fann en hembiträdesplats åt mig i en liten familj i Brooklyn. Jag skulle få tre dollar i månaden som lön. Där förväntades det att jag skulle lära mig att tala engelska och också lära mig det amerikanska levnadssättet.

På min nästa hembiträdesplats fick jag den enorma summan av sex dollar i månadslön. Det var jämförelsevis mycket pengar för mig. Jag visste hur desperata mina föräldrar var och hur angelägna de var att få lämna Brasilien och åka till USA. Jag sparade så mycket som möjligt av min lön för att hjälpa dem att finansiera resan. Samtidigt gjorde jag hela tiden upp planer för att få ett bättre betalt arbete så att de snabbare skulle kunna resa. En dag när jag hängde ut tvätt kom Charlie Stevens, som var portvakt för ett stort hyreshus i närheten, och började prata med mig. Han frågade hur mycket jag tjänade på det arbete jag hade, och när jag talade om det sa han: "De betalar dig inte nog." Han berättade för mig om en familj som behövde en flicka och som var villiga att betala mig mer än vad jag hade nu. På min begäran tog han med mig för att träffa dessa människor, som hette Oliver.

När vi gick in genom grinden blev jag rädd. Det enorma trettiosexrumshuset tycktes så stort. Min första tanke uttalade jag högt: "Måste jag städa hela huset?" Charlie försäkrade mig att det inte skulle förväntas av mig. När vi kom till fru Oliver var hennes första fråga: "Kan du göra äppelsås?" Jag svarade henne att jag inte kunde det och att jag aldrig hade gjort äppelsås i hela mitt liv. Hon erbjöd sig att lära mig. Hon

verkade tycka om mig ifrån allra första början och jag var mycket glad över att få den storartade summan av åtta dollar i månaden. Jag kände att jag klättrade fort. Vid sexton års ålder tjänade jag mer pengar än jag hade drömt skulle vara möjligt. Min lycka kände inga gränser! Framtiden såg ljus ut för mig.

Men mitt i min lycka var jag fortfarande djupt bekymrad över min familj. De var i stort behov av hjälp. Jag hade det bra nu, men min familj som fortfarande var kvar i Brasilien arbetade hårt och sparade sin magra förtjänst. De gav inte upp hoppet om att en dag få komma till Bessemer, Pennsylvania, där min far hade vänner.

En dag fick jag ett brev från min mor i vilket hon skrev att hon inte visste hur mycket pengar de skulle behöva för att resa, men att de sparade alla sina inkomster eftersom de kände att de till vilket pris som helst måste lämna Brasilien. Det varma klimatet i Brasiliens bergstrakter var outhärdligt och de räknade dagarna och pengarna för att se hur långt de skulle kunna resa.

Så en dag reste min far till Rio och besökte ångfartygslinjen. Konstigt nog fanns det inget fartyg som gick direkt till USA. De rådde honom att ta ett fartyg till Lissabon i Portugal och sedan åka därifrån till USA. När han insåg hur mycket det skulle kosta, visste han att han endast skulle ha nog med pengar för att ta sin familj till Portugal.

På grund av det ohälsosamma klimatet beslutade han, trots att besparingarna endast skulle kunna ta dem så långt som till Portugal, att det bästa var att åka dit. Att bo i den tropiska brasilianska hettan skulle säkert innebära att resten av familjen skulle gå förlorad. Han beslutade sig snabbt och köpte biljetter till Portugal och återvände sedan till Lott 22 för att förbereda familjen för resan. Han lämnade nu landet som hade erbjudit honom så mycket i kataloger och böcker, men som hade försummat att nämna klimatet och svårigheterna. Avresan var svår eftersom hälften av barnen lämnades kvar döda. Trots att Mor var vid dålig hälsa kände Far att han måste åka.

När allting var klart hyrde Far en oxkärra till Itajuba. Därifrån tog tåget dem till Rio. De tillbringade natten hos samma familj som jag hade bott hos när jag åkte till USA. Nästa dag gick de ombord på fartyget till Lissabon i Portugal.

När de anlände till Lissabon tog de in på ett litet hotell över natten. Nästa dag gav sig Far ut för att söka efter husrum, vilket han snart fann och de flyttade omedelbart in. Far sökte sedan arbete, vilket han också lätt hittade. Mina bröder Edward, 15, och Rudolph, 11, och min syster Alida, 13, beslöt också att söka arbete. De lyckades alla trots sin ringa ålder. Edward och Rudolph fick arbete i en fruktträdgård och Alida som barnflicka.

Alla tjänade pengar och sparade dem med en enda tanke i huvudet: att få tillräckligt för att åka till USA så fort som möjligt. Mitt i deras höga förhoppningar slog sjukdomen till igen. Min bror Rudolph blev mycket sjuk i gula febern och fördes till sjukhus, där han låg i två månader. Dessutom förlorade Edward sitt arbete. Men Far och Alida arbetade fortfarande.

Edward beslöt sig för ta ett arbete ombord på något fartyg som skulle till New York. Han skulle på så sätt arbeta sig över. Far och Edward gick ner till hamnen där de upptäckte att det fanns massor av arbeten, men alla var för äldre män och inte passande för en pojke på 15 år. De återvände mycket besvikna, men de gav inte upp hoppet. De beslöt att försöka igen nästa dag. Till slut fann de ett fartyg som skulle kunna ha användning för Edward och han blev genast anställd. Edward klarade nu sig själv och arbetade sig över till New York.

Efter att Edward hade åkt fortsatte familjen att arbeta. En dag när Far återvände hem från sitt arbete åkte han med en hästspårvagn. När han var endast två kvarter hemifrån blåste hans hatt av. Det var hans enda hatt och han ville inte förlora den, så han hoppade av för att fånga den. I sin iver att fånga hatten hade han inte sett sig för och kontrollerat att gatan var fri. Han blev påkörd av en elektrisk spårvagn som passerade just i detta ögonblick och dödades omedelbart av ett slag i huvudet. Hans huvud sprack och han togs till samma sjukhus där Rudolph var patient. Där låg min far död på den nedre våningen och min bror döende på den övre.

Hemma väntade Mor på att Far skulle komma hem. Hon förstod inte varför han var så sen. I sin ängslan öppnade hon fönstret för att se om han kom. Hon såg honom inte, allt hon kunde se var en tidningspojke som skrek: "Extra, extra! Man påkörd av spårvagn!" Hon kunde inte drömma om att det kunde vara Far som hade blivit dödad. Hon väntade hela natten och undrade vad som försenade honom. Nästa morgon kom en granne med en tidning för att berätta för henne om olyckan. Artikeln innehöll en beskrivning av mannen som hade blivit dödad och Mor insåg att den passade in på Far. Eftersom han inte hade kommit hem visste hon att hon måste gå och undersöka om det var Far. Hon tog med sina två barn och gick till sjukhuset.

När hon anlände till sjukhuset blev hennes värsta farhågor besannade. Där såg hon Far liggande på en marmorskiva med svåra skador i huvudet. Hon tittade på honom och svimmade. Min syster Alida fick identifiera honom: "Ja, det är Pappa." Mor var otröstlig, det tog lång tid innan hon återfick fattningen.

Innan de lämnade sjukhuset besökte Mor och Alida Rudolph uppe på hans rum. Han var allvarligt sjuk så Mor hade beslutat sig för att inte berätta för honom

om den senaste tragedin. Men hon var fortfarande så upprörd att hon började gråta och Rudolf frågade: "Mamma, varför gråter du?" Mor kunde inte svara, men Alida sa: "Vet du inte om att Pappa har dött?" Lyckligtvis var han för sjuk för att förstå innebörden av dessa ord.

Mor stod nu inför en allvarlig situation. Hon hade blivit änka och ett av hennes barn låg nära döden på sjukhus. Till dessa problem kom det faktum att ännu ett barn var på väg. Hon var så bekymrad att hon inte längre kunde tänka klart. Allt hon kunde

göra var att be till Gud att visa henne vägen och ge henne styrka att bära sorgen.

Far måste begravas men Mor hade inga pengar och kunde därför inte betala begravningskostnaderna. Han begravdes därför av sjukhuset och Mor tilläts inte att närvara vid begravningen. Hon vet inte var han begravdes. Dessa saker upprörde henne så att hon blev sjuk. Min mors sista minne av Far var när han låg på marmorskivan på sjukhuset.

(Fortsättning i nästa nummer).

Tär haim - Där hemma

En berättelse nedtecknad ur minnet av "Bibor-Maja" Maria Gunneström f. Schönberg, 86 år

Tå ja tänkor opa huss he hvar fårr - tär som ve bruk kall "tär haim", tå komor ja millat ehore Smeens Josop, som tikol hälsa opa. Han var än gamlan klokan man. Fast han had sin ai vendningar opa vårt språk. Som tå han sa: "Nö äre septobor, såss äre oktombor."

Man herd än tå han hvar ongor, gick han te Noka opa fri. Tå han kam åtor fråa noen: "Huss sior sja brue ut?"

"Oj, oj, hån är fartgompad å breknokad, å så fagor opa all visar", blai svare.

E Kapple predika prästn. Han hätt Tannebaum hälldor Tannenbaum å man kalla en fåre "ga Tannen". Han had så lång å strång prediker, såss än folke blai årådda. Nö färsto han jä sålvor me he. Såss gick han å fråa Josop:

"Ja troor änt än folke tikkor om me, här e Kapple."

Men Josop vist råar.

"En herde ska kall milt å vänlet opa fåre om tom änt sko ränn från en."

Tärbaket bärja Tannen bug å häls åt boa siana, tå han kam in i Kapple.

Ain ara gång had Josop kome ehop se mä ain Älbesmigg. Tå han nö sto tär opp å språka e benhuse (präste predika - männe språka), såss blai han åbrute mä hård ordena.

"Tö ska änt stå tär opp å språk före folke - kom bara ner!"

Josop brid se änt om hån. Han gjord allt färdet. Såss fråa han lite maklet:

"Nå, hått for sja hånsa mänskja?"

Smeens Josop var än sannan gudsmän som vandrade rättvist opa "han mio vegen". Ja, tole sa mod levte folke han tien, "tå allt var vålde stort".

När jag tänker på hur det var förr - där som vi brukar kalla "där hemma", då kommer jag ibland ihåg Smeens Josop, som ofta hälsade på. Han var en gammal och klok man. Fast han hade sina egna vändningar på vårt språk. Som när han sa: "Nu är det septober, sen är det oktember."

Man hörde att när han var ung, så gick han till Nuckö för att fria. När han kom tillbaka frågade någon: "Hur ser då bruden ut?"

"Oj, oj, hon är tvärgumpad och bredhöftad, och så vacker på allt sätt", blev svaret.

I Kapellet predikade prästen. Han hette Tannebaum eller Tannenbaum och man kallade honom för "den där Tannen". Han höll så långa och stränga predikningar att folket blev skrämt. Nu förstod han ju det själv också. Så han gick och frågade Josop:

"Jag tror inte att folket tycker om mig här i Kapellet."

Men Josop visste på råd.

"En herde skall kalla milt och vänligt på fåren om dom inte skall springa ifrån honom."

Därefter började Tannen buga och hälsa åt båda sidor när han kom in i Kapellet.

En annan gång hade Josop kommit ihop sig med en Ölbäckkvinnna. När han nu stod där uppe och språkade i bönehuset (prästerna predikade - lekmännen språkade), så blev han avbruten med hårda ord.

"Du skall inte stå där uppe och språka för folket - kom bara ner!"

Josop brydde sig inte om henne. Han gjorde allt färdigt. Så frågade han lite stillsamt:

"Nå, vart tog då den kvinnan vägen?"

Smeens Josop var en sann gudsmän som vandrade rättvist på "den smala vägen". Ja, på det sättet levde man på den tiden, "då allt var väldigt stort".

(För att underlätta för den som inte kan "nokasvensk" har översättningen till rikssvenska gjorts nästan ordagrant, och därmed blivit en smula haltande.)

Information från Estlandssvenskarnas Kulturförening SOV

Kära Vänner i Rickul//Nuckö Hembygdsförening!
Jag vill i detta nummer ta upp tre frågor: det nya hyreskontraktet, sammanslagningen av SOV:s medlemsavgift och prenumerationen på Kustbon och den fortsatta diskussionen om formerna för samarbetet mellan SOV och hembygdsföreningarna.

Det nya hyreskontraktet

Bostadsrättsföreningen Blåkråkan sa upp vårt kontrakt i somras och begärde nästan en fördubbling av hyran om vi ville teckna ett nytt kontrakt. Vi förde under hela hösten långa och segdragna förhandlingar. Vi såg oss också om efter nya lokaler. Med Nisse Gärdströms hjälp lyckades vi få ner priset per m² till en acceptabel nivå men tvingades godta två försämringar, nämligen värme- och elkostnad skulle tillkomma och kontraktstiden skulle bli ganska lång – sex år. Trots minskade lokalytor får vi alltså en något högre hyreskostnad på grund av tillkommande värme- och elkostnader. Vi har nu kallat till hyresförhandlingar med Ormsö och Rickul/Nuckö hembygdsföreningar och har förhoppningsvis också avslutat dessa förhandlingar när Du läser detta.

Sammanslagen medlemsavgift och prenumera- tionsavgift

Som ni såg i julnumret – ni som prenumererar på Kustbon – blev det billigare att vara både medlem i SOV och prenumerant på Kustbon. Däremot blev enbart prenumerationen på Kustbon dyrare. Syftet med omläggningen var att få så många som möjligt av Kustbons prenumeranter – till exempel medlemmar i hembygdsföreningarna – att också bli medlemmar i SOV. Vi vill göra Kustbon till en medlemstidning och därigenom underlätta administration och distribution. När detta skrivs har vi ännu inte en överblick över hur vi lyckats, men det har kommit relativt få reaktioner. Frågan kommer upp på SOV:s årsmöte i april, eftersom medlemsavgiften skall fastställas på årsmötet. I år kan man fortfarande betala bara medlemsavgift 100 kronor.

Samarbetet mellan SOV och hembygdsförening- arna

Vi har på ledarplats i Kustbon och även i detta blad diskuterat formerna för samarbete mellan SOV och hembygdsföreningarna – även med Svenskbyborna och Samfundet för Estlandssvensk Kultur (SESK) i Estland. Vi har inbjudit styrelserna för hembygdsföreningarna till en ny överläggning i slutet av februari och frågan kommer också att diskuteras på SOV:s årsmöte – kanske också på hembygdsföreningarnas årsmöten. Syftet är att effektivisera verksamheten, underlätta administrationen och undvika onödigt dubbelarbete. Genom en bättre samordning skulle vi få

större slagkraft och bättre kunna lyfta fram det gemensamma i den estlandssvenska kulturen och traditionen. Hur det skall ske får vi fortsätta att diskutera.

Sven Salin, ordförande i SOV

Kalendarium våren 2002

6 april	Årsmöte SOV kl. 13 i Eesti Maja
19 april	Pubafton för alla kl. 18-21 på Roslagsgatan 57
4-11 augusti	Sommarresa till svenskbygderna i Finland och Estland

Kustbon

I marsnumret:

- Professor Göran Hoppe berättar om nya rön när det gäller estlandssvenskarnas äldsta historia och han har även åsikter om SOV och den besvärliga framtiden.
- Från helgeandshus till boxningslokal till kyrka – Peter Nylander redovisar den spännande renoveringen av Svenska Kyrkan i Reval.
- Håkan Eklund berättar om Finlandssvenskar på fågelexkursion i Nuckömarker.
- Arnold Lindgren har översatt en artikel ur Eesti Päevaleht i Estland om nybyggare på Odensholm.
- Den sedvanliga Svenskbynsidan är med. Redaktör Jörgen Hedman.
- Sven Borrman har skrivit en geologiartikel som handlar om Nygrund.
- Du får givetvis lösningen på korsordet och presentation av vinnarna.
- Här hittar du också Elmars ruta, hembygdsföreningarnas spalter, debattsvar till Albert Vesterby av Sven Salin.
- Diverse notiser och familjenytt och till sist bemärkelsedagar. Vi firar en pigg 100-åring!

SOV-fakta

Svenska Odlingens Vänner (SOV) bildades redan 1909 för att tillvarata den svenska minoritetens intressen i Estland. Sedan 1918 har SOV givit ut tidningen Kustbon. Verksamheten låg nere under andra världskriget men återupptogs 1945 i Sverige. Föreningens uppgift är att vara en förbindelselänk mellan estlandssvenskarna och deras ättlingar och förmedla kunskap om estlandssvenskarnas historia och kultur. Medlemskap i SOV kostar 100:- kr per år eller 395:- kr inklusive tidningen Kustbon. SOV har sin expedition, utställnings- och samlingslokaler och ett arkiv på Roslagsgatan 57 i Stockholm, öppet måndag – torsdag kl. 9.00 – 14.00, telefon 08-612 75 99, e-postadress song@algonet.se, hemsida www.algonet.se/~song.

Välkommen till Roosta semesterby i det Estniska landskapet Läänemaa vid Östersjön!

Här finns 32 stugor med ett, två eller tre sovrum.
Rökfria rum. Ett hus även med bastu.
Platser för husvagn med framdragen el.
I huvudbyggnaden ligger restaurang, bar, konfe-
rensrum, bastu, bubbelpool och vilrum.
Du kan spela biljard, tennis och minigolf, jogga,
cykla, vindsurfa, hyra roddbåt och åka på utflykter
t.ex. till Hapsal eller Odensholm.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Tfn 00 372 47 97 230, 97 238, fax 97 245
E-post roosta@roosta.ee
Hemsida <http://www.roosta.ee>

Bergsby Pansonaat

2 - 4-bäddsrum, 16 bäddar.
Arne Tennisberg, tfn 00 372 47 97 290,
mobil 00 372 50 23 042.

Peeter Pärnaste Turismitalu

(Dirslätt)

2 - 3-bäddsrum, 7 bäddar.
Aime och Peeter Pärnaste,
tfn 00 372 47 29 228,
mobil 00 372 51 10 796.

Tuksi Puhkemaja

(Ölbäck)

2 - 4-bäddsrum, 28 bäddar, självhushåll.
Aare Loog, tfn 00 372 47 97 228,
mobil 00 372 50 44 115.
E-post tuksi.puhkemaja@mail.ee

Välkommen till Kiige farm!

Inkvartering i dubbelrum. Matsservering.
Campingplats. Bastu.
Idrottsmöjligheter, jakt och fiske, ridning, ponny-
ridning, gungor.

Pris per person och natt: 280 EEK i huvud-
byggnaden och 180 EEK i stuga. Frukost ingår.

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Kiige farm, Oru vald, 91001 Läänemaa
Tfn och fax 00 372 47 95 492,
mobil 00 372 50 94 207
E-post kiigefarm@hotmail.ee
Hemsida <http://www.hot.ee>

Färjetrafiken till Estland

m/s Regina Baltica avgår från Stockholms Fri-
hamn. Jämna datum: januari, april, maj, augusti,
november och december. Ojämna datum: februari,
mars, juni, juli, september och oktober.

m/s Fantaasia avgår från Stockholms Frihamn
fr.o.m. juni 2002. Jämna datum: juni, juli, septem-
ber och oktober. Ojämna datum: augusti, novem-
ber och december.

Stockholm - Tallinn: 18.00 - 10.00

Tallinn - Stockholm: 18.00 - 10.00

m/s Baltic Kristina avgår varje dag från
Kapellskär.

Kapellskär - Paldiski: 9.30 - 19.30

Paldiski - Kapellskär: 21.00 - 8.00

Samtliga tider är lokala.